

IV.

Numizmatikov už dlhší čas zaujímala otázka autora najstarších kremnických medailí z rokov 1508—1525. Napriek tomu doteraz nemožno vysloviť úplný súhlas ani s jednou z vyslovených hypotéz. V staršej literatúre sa za tvorcov týchto medailí zvykol považovať Bernard Beheim, kremnický komorský gróf, a to na základe značky K B, ktorá sa objavuje na týchto medailách a zároveň aj na súčasných minciach. Lajos Huszár²⁵ túto domnienku zavrhol s poukazom, že išlo nie o signatúru tvorca medaily, ale o kremnickú mincovnú značku, na čo ostatne upozornil aj Johann Belházy.²⁶ Spory, kto rezal razidlá najstarších kremnických medailí, ostávajú aj naďalej nedoriešené. Prijateľné by sa zdalo kompromisné riešenie, ktoré by pripustilo autorstvo viacerých majstrov, medzi nimi Hansa Kruega a azda aj majstra Clausa. Na druhej strane však samy medaily svedčia o nápadnej štýlovej súvislosti;²⁷ tento fakt, pravda, možnosť viacerých autorov celkom nevylučuje. Medaily, ktoré vznikli v rozmedzí rokov 1508—1525, nemajú ešte rozvíjajúci charakter medaily, tvorili skôr prechodné štádium medzi mincou a medailou. Majú podobne ako súčasné mince nízky a plochý reliéf. Na rozdiel od portrétov na minciach, ktoré boli často neurčité, štylizované podľa starých zaužívaných vzorov, ich tvorcovia kládli dôraz na pochopenie a vystihnutie individuálnych a charakteristických rysov človeka. Najvyspelejšou medailou tejto skupiny je portrétna medaila kráľa Ľudovíta z roku 1525. Medaila má vysoký reliéf; zrelým portrétnym umením, vyváženostou vzájomne sa prenikajúcich plôch a kvalitou razby sa blíži k najlepším kremnickým razbám. (kat. č. 9)

Rad vyspelých, pramenne doložených majstrov kremnickej renesančnej medaily môžeme sledovať od Kristofa Füssla. Najstaršia písomná správa z roku 1536 ho spomína ako rezača želez.²⁸ To, pravda, nevylučuje, že v Kremnici nepracoval už skorej, rok 1536 sa všeobecne považuje za dátum, kedy nastúpil funkciu rezača želez. Paulinyi²⁹ predpokladá, že Füssl bol rodom z Kremnice.³⁰ Je pravdepodobné, že pracoval v Kremnici ešte pred menovaním za rezača želez, najskôr ako pomocník majstra Clausa.³¹ Füssl bol významným kremnickým občanom, dokonca bol dvakrát richtárom (roku 1554 a 1560). Zomrel 28. augusta 1561.³²

Füsslovu medailérsku tvorbu spracoval Katz.³³ Füsslove razby sa dlho považovali za anonymné práce z Jáchymova, až Katz na základe podrobného preskúmania zachovaných razidiel vo Viedni potvrdil Fialovu hypotézu,³⁴ že ide o kremnické a Füsslove práce.

Ťažiskom Füsslovej činnosti boli biblické medaily. Ich osobitá kompozícia bola najlepším pomocným kritériom pri určení jeho prác. Pre Füsslovu tvorbu je charakteristické rozdelenie plochy hladkou čiarou alebo listovým pletencom na dve polkruhové polia. Horné pole je ťažiskom medaily — nositeľom figurálnej scény; v dolnom poli (to je znak, ktorým sa Füsslove razby odlišujú od prác iných majstrov) býva text. Obraz teda nepokrýva celú kruhovú plochu a text nie je v opise. Jeho kompozície sú mnohofigurálne, drobné postavičky aritmeticky priraduje vedľa seba smerom k dejovému centru, ktoré je alebo v strede (kat., č. av. 22, av. 31), alebo asymetricky vysunuté zo stredu (kat., č. rv. 22). Postavy zobrazuje v akcii s priliehavými gestami (kat., č. 31, 36). Účinnosť scény sa snaží podporiť výberom charakteristických postáv, napríklad na morových medailách ležiaci chorí (kat. č. rv. 36) a mrzáci. Füsslove práce prekvapujú tvarovou čistotou a proporciami postáv odetých do krátkych sukníc s priliehavými nohavicami, alebo do zriasaných plášťov s veľkými goliermi, ktoré umožňovali využiť reliéfne skratky. Pre Füsslove kompozičné princípy je dôležité využitie perspektívy ako priestorotvorného elementu (kat., č. 22 a av. 21). Pochopil možnosti stvárňovania bohatej renesančnej ornamentiky, zdobí stĺpy štylizovanými révolvými listami, rastlinnou ornamentikou vyplňa prázdne miesta medailí a pozadie figurálnych scén (kat., č. 14). Písmo umiestňuje na kartušiach v dolnom poli medaily, aj tu voľné segmenty vyplňa ornamentikou. Písmená zhotovené puncami starostlivo zachovávajú riadky, majú čisté, jasné tvary humanistickej majuskuly. Písmená majú klinky a zachovávajú rozdiely medzi vlasovými a tieňovými čiarami. Charakteristické pre Füsslove písmo je písmeno Q s oblúčkovitým dolným háčikom, ktorý nepretína bruško, ale odstupuje od neho nadol.

Tvorba portrétnych medailí participuje na celkovom objeme Füsslovej medailérskej činnosti